

Đorđe Bajić

“Ono što se događa oko mene odražava se u meni i mojim krimi romanima”

Za **Đorđa Bajića** se može reći mnogo toga. Može se reći da je uspešan i perspektivan pisac iz Beograda, da je pisac voljenih (i na pravom putu da budu statusni) romana [Žuta kabanica](#) i [Jedno dubre manje](#), da pametno koristi internet objavivši [Crveni sneg](#) prvo na jednom sajtu, da se na sajmu knjiga za njegovim knjigama stvara prava mala insajderska jagma... ali najvažnije je spomenuti da su u svim poslovima koje se bavi (pisanje, kritika, film, strip, pop kultura) najvažniji njegova nesebičnost, svestranost i stručnost. Sve ostalo, onda, dođe samo po sebi, pa tako i uspeh kod čitalačke publike.

Kolegijalni **razgovor za CitajMe.com** s ovim odličnim autorom nove generacije vodila je naša spisateljica sa stilom – [Ana Atanasković](#).

Ana Atanasković: Šta si čitao kao klinac?

Đorđe Bajić: Već kako to obično biva, u ranom detinjstvu sam slušao bajke koje su mi drugi čitali ili pričali (moj favorit je bila i ostala *Ledena kraljica*), a onda sam, kad sam naučio sva slova, prešao na slikovnice i stripove (posebno su me oduševljavale avanture Toma i Džerija). Što se romana tiče, *Kroz pustinju i prašumu* poljskog pisca Henrika Sjenkjeviča je verovatno prvi roman koji sam samostalno pročitao od korica do korica. Među knjigama koje sam kao mali najviše voleo nalaze se i *Pipi Duga Čarapa u vodama Južnog mora* Astrid Lindgren i *Patuljak iz Zaboravljene zemlje* Ahmeta Hromadžića. Te knjige su bile moja omiljena lektira kada sam bio klinac.

Sećaš li se prvog krimi romana koga si pročitao?

Moja majka je preko svoje firme, na otplatu, kupila komplet romana [Agate Kristi](#) u izdanju novosadske Matice srpske i zagrebačkog Globusa. Bilo je to negde sredinom osamdesetih, išao sam u osnovnu školu. Ne mogu da se tačno setim koji sam roman iz kompleta prvi pročitao, ali mislim da je to bio *Leš u biblioteci*. Nakon toga sam odmah pročitao drugi, pa treći... Oduševio sam se i tražio od majke da mi nabavi još krimića Kristijeve. Udovoljila mi je. Kada bi došlo vreme za letovanje, obavezno bismo sa sobom na more nosili i po nekoliko njenih romana. Čitao sam ih godinama sa velikim guštom, a onda sam, postepeno, otkrio i druge krimi pisce.

Da li se u nekim zemljama lakše i bolje pišu krimi romani zbog atmosfere, kolektivne svesti? Kako je piscu krimića koji živi u Srbiji?

Jedno đubre manje, Đorđe Bajić

U zemljama kao što su Engleska, Amerika, Francuska ili Švedska postoji duga tradicija kriminalističkog romana. Zapravo, postoji i u Srbiji (prvi krimić na srpskom, *Dragocenu ogrlicu*, [Lazar Komarčić](#) je objavio davne 1880. godine, a kasnije još dva romana u ovom žanru – *Dva amaneta* i *Prosioce*), ali mi na nju nekako zaboravljamo. Srbi su takav narod. Svako pretenduje na to da je prvi u nečemu i sve uvek kreće iz početka. Anglosaksonski ili skandinavski pisci krimića se nadovezuju na svoje prethodnike, postoji kontinuitet. To svakako olakšava njihovu poziciju.

U Srbiji se na domaće pisce koji pišu krimiće još uvek gleda sa podozrenjem. Možda manje nego ranije, doduše, ali rezerva u jednom delu javnosti i dalje postoji. No, dobro. To je nešto protiv čega se treba boriti kvalitetom i kontinuitetom. Volim i odlično poznajem krimi žanr, tako da mi to olakšava rad na mojim romanima.

Srpska stvarnost me inspiriše. To je neminovno. Živim u Srbiji, a ne pod staklenim zvonom. Ono što se događa oko mene odražava se u meni i mojim romanima. Doduše, trudim se da ne preuzimam mehanički vesti iz crne hronike, već da ih prilagodim vlastitom senzibilitetu i uklopim u svoj književni svet. Kao što Oslo iz romana *Ja Nesbea* nije pravi, realistični Oslo, tako sam se i ja namerio da stvorim neku svoju verziju Beograda. Stvarnost je ponekad previše mračna, a ja se trudim da svojim čitaocima uvek ostavim odškrinuta vrata i da u sobu pustim bar malo svetlosti.

Koji su najbolji klasični pisci krimi

romana?

Pomenuo sam Agatu Kristi. Ona je nezaobilazna. Mada, naravno, tokom proteklih decenije stvaralo je još mnogo kvalitetnih pisaca. Kristijeva je puno pisala i nisu joj svi romani podjednako dobri, ima oscilacija. Izdvojio bih *Deset malih crnaca*, *Ubistvo Rodžera Akrojda*, *Večitu noć*. Među klasike žanra spadaju [Rejmond Čendler](#) (svi romani iz serijala o Filipu Marlou su sjajni) i Dešijel Hemet (*Krvava žetva* je istinsko remek-delo, a dopada mi se i *Malteški soko*). Za Konana Dojla nikada nisam previše mario, ali zato volim Poove krimi priče – ipak je on, uz Hofmana, začetnik žanra. Tu su Džejms M. Kejn, Miki Spilejn, P.D. Džejms, Džozefina Tej, Patriša Hajsmi, Elmor Leonard... Lista je dugačka!

Ko su prosperitetni pisci modernih krimi romana?

Trenutno je broj jedan [Ju Nesbe](#) – kako u svetu, tako i u Srbiji. Neosporno, ovaj Norvežanin je u velikoj ekspanziji. Trenutno se snima holivudski film po njegovom romanu *Sneško*, što će svakako doprineti daljem rastu popularnosti. O Džilijen Flin se dosta pisalo, pre svega zbog *Iščezle*, mada mislim da ona kao autorka treba da se dokaže. Džejms Elroj je za života postao klasik, on nema potrebe da bilo šta više dokazuje, drago mi je što je još aktivan i što piše. Njegov *El Ej kvartet* (*Crna Dalija*, *Veliko ništavilo*, *Poverljivo iz El Eja* i *Beli džez*) je briljantan spoj retro štimunga i savremenih stremljenja. Prijali su mi *Devojka iz voza* Pole Hokins i *Pre nego što zaspim* Stivena Votsona – to su im prvi krimići, tako da ću svakako nastaviti da pratim njihov rad. Planiram da uskoro nabavim Votsonov novi roman *U drugom životu*, pa ćemo videti da li će opravdati očekivanja.

Koja vrsta književnosti je antipod krimi romanima i kako na nju gledaš?

Antipod krimićima bi mogla, na primer, da bude ljubavna lirika. Kratka je to forma, u stihu, nema ubistava. Nemam ništa protiv ljubavnih pesama, posebno kada ih piše Prever.

Šta jedna knjiga mora da ima da bi je cenio?

Cenim knjige koje ne mogu da ispustim iz ruku, koje mi ne daju da spavam. Kada se začitam i zaboravim na vreme, znam da je to prava stvar.

Kada si i zašto počeo da pišeš?

Počeo sam da pišem u osnovnoj školi. Kada mi je bilo dvanaest-trinaest godine, vredno sam radio na zbirci detektivske proze u kojoj slučajeve rešava plavokosa tinejdžerka Bes Tomić, neka vrsta preteče Veronike Mars. Uspeo sam da napišem dve priče, *Smrt je nemilosrdna* i *Noći u Londonu* (znam naslove pošto još uvek čuvam originalne rukopise), ali ih niko nikada nije pročitao – niko osim moje drugarice Ljilje Isailović koja mi je pomagala u osmišljavanju zapleta. Iz tog perioda imam desetak završenih priča, uglavnom horor tematike, i nekoliko započetih i nikada završenih romana. Prvu pripovetku koju sam dao javnosti na uvid napisao sam 2003. godine za konkurs sajta Screaming Planet, a iz nje se, šet godine kasnije, razbokorio moj prvi roman, horor avantura *Ostrvo prokletih*. Tako je sve krenulo.

Predstavi nam svoje krimiće.

Moj prvi krimić je *Žuta kabanica* iz 2013. godine. Dve godine kasnije je usledilo *Jedno đubre manje*. U pitanju su savremeni beogradski trileri, prva dva dela planirane trilogije o inspektor Nikoli Limanu. Oba su objavljena u izdanju Čarobne knjige, što mi je posebno drago pošto se ova izdavačka kuća specijalizovala za kvalitetnu žanrovsku prozu. Među njihovima izdanjima je i čuvena trilogija *Milenijum* Stiga Lašona, tako da sam u dobrom društvu. Takođe, napisao sam i internet roman u nastavcima *Crveni sneg* koji možete (i to potpuno besplatno) da pročitate na sajtu Before After. U pitanju je retro misterija smeštena u osamdesete, moj odgovor na *Deset malih crnaca* Agate Kristi.

Kako odgovaraš onima koji se trude da

dokažu da krimi romani nisu “ozbiljna” književnost?

Ne odgovaram. Svako ima pravo na svoje mišljenje. Uostalom, ne mora uvek sve da bude ozbiljno. Ozbiljno ume da bude dosadno.

Postoji li književna sudbina, tj. predodređenost da se krene određenim pravcem?

Sve to je stvar ličnog afiniteta. Verujem da svako treba da piše ono što voli, ne bi tu trebalo da bude mesta za kalkulaciju. Rado čitam krimiče i nekako mi je logično da njih i pišem. To je došlo sasvim prirodno. Verujem da je tako kod većine pisaca.

Hoćeš li menjati svoj pravac?

Ono što je sigurno jeste da ću napisati bar još jedan roman o Limanu. Nakon toga... Videćemo. Volim i horor, nije isključeno da ću mu se vratiti.

Ko je najzanimljiviji a ko najkontroverzniji književni detektiv?

Zanimljivo pitanje... Moram malo da razmislim... Lašonova Lizbet Salander je i jedno i drugo. Ona je zaista fascinantna lik, potpuno drugačiji u odnosu na sve konvencije. Stig Lašon je negde zapisao da ju je zamislio kao odraslu Pipi Dugu Čarapu koja je zlostavljana kao dete. Pošto sam Pipine avanture čitao kao mali, logično je bilo da me privuče njena odrasla, mračna verzija. Oduvek mi je bio zanimljiv i Nero Vulf koga je

stvorio Reks Staut. On i njegov pomoćnik Arči Gudvin su zaista neobičan tandem.

Voliš li da komuniciraš sa čitaocima?

Volim. Uvek sam spreman da popričam o svojim romanima. Godi kada vidim da su pronašli put do čitalaca i da ljudi u njima uživaju. To me sokoli.

Da li dobijaš sugestije od čitalaca i da li ih uzimaš u obzir?

Žuta kabanica, Đorđe Bajić

Uvek sve utiske, pohvale, kritike i sugestije pažljivo pročitam ili saslušam. Ako je neko odvojio nekoliko sati da pročitaju moj roman, red je da saslušam šta ima da kaže. Ponekad kritika znači više od pohvale, posebno kada je dobronamerna i

argumentovana.

Šta je neobično, šta je bizarno, šta je strašno, šta je fatalno? Šta je u svemu tome fascinantno?

Ako želite da saznate odgovore na ova pitanja, pročitajte neki od mojih romana, a najbolje sva četiri.

Kakva je po tvom mišljenju književna scena u Srbiji? Kakva je što se tiče krimi romana?

Pomno pratim domaću književnu scenu. Završio sam književnost, tako da mi je to fah. Nedostaju nam autori ranga jednog Pekića ili Kiša, ali ima dobrih pisaca – kako u žanru, tako i van njega. Naravno, ima i šunda, kiča i treša. Danas je lako objaviti knjigu i to mnogi zloupotrebljavaju. Posebno mi je drago što ima se više domaćih kriminalističkih romana. Među svoje prijatelje ubrajam i nekoliko domaćih autora koji se bave ovim žanrom. Taj osećaj zajedništva prija.

Postoje li književne cake u pisanju specifične vrste literature?

Uvek postoje cake. Ali, naravno, one su „poslovna tajna“. Ne smem da ih otkrivam. Šalim se, naravno... Svako od nas ima neki svoj pristup pisanju. Problem je što jedna caka ne fercera za sve. Šta jednom čoveku odgovara, drugom može da bude potpuno beskorisno. Moja taktika je sledeća. Osmislim kostur dela, osnovni zaplet i likove, a onda polako razrađujem priču i

pišem jedno po jedno poglavlje. Imam nekoliko ljudi od poverenje sa kojima se konsultujem pre pisanja i kojima šaljem prvu ruku. Onda sledi fina dorada.

Kako uspešno izbeći dosadu koja nikako ne sme da se pojavi u pisanju krimi romana?

E, to je prava veština i jedan od mojih glavnih ciljeva. Trudim se da smislim dinamičnu fabulu i da svojim čitaocima ne dozvolim predah.

Ko je Đorđe Bajić?

Ja sam Đorđe Bajić. ☐ Drago mi je što smo se upoznali.

Photo: Zoran Raš, Čarobna knjiga